

Tantárgy neve: Szakmai zárószigorlat	Kódja: NOB_TR499S0	Kreditszáma: -
A tanóra típusa (ea./szem./gyak./konz.) és száma: -		
Az értékelés módja (kollokvium/gyakorlati jegy/egyéb): szigorlat		
A tantárgy tantervi helye (hányadik félév): 4+1-es képzés: VIII. félév, 5+1-es képzés: X. félév, 11 féléves képzés IX. félév		
Meghirdetés gyakorisága: félévente		
Oktatás nyelv (ha nem magyar):		
Előtanulmányi feltételek (ha vannak): mivel zárószigorlat, előtte valamennyi diszciplináris tárgy követelményeit teljesíteni kell		
Tantárgyleírás		
Oktatási cél és kompetenciák: a tanárjelölt által választott <i>történelemtanári</i> szakképzettség ismeretanyagának és kompetenciáinak számonkérése. (A szigorlat tartalmazza a szakterület teljes, komplex ismeretanyagát. A tanárjelöltnek bizonyítania kell a szigorlat során a diszciplináris felkészültségét. A zárószigorlat sikeres teljesítése előfeltétele az összefüggő gyakorlat felvételének.) Az oktatás tartalma és tervezett ütemezése: - A tananyag tartalma részletesen: Zárószigorlati tételsor A komplex szakmai vizsga tematikája és tartalma Történelem és állampolgári ismeretek tanára (4+1/általános iskolai tanár) 1. Mutassa be az ókori Kelet történetének főbb vonásait! A sumer városállamok. Az első mezopotámiai birodalmak: akkádok, Assur, Babilón. Az Újasszír Birodalom. Egyiptom: Óbirodalom, Középbirodalom, Újbirodalom. A zsidó nép története. Az Újbabilóni Birodalom. Az Óperzsa Birodalom. Az ókori India kultúrája. Kína: a Sang [Jin] uralkodók és a C'in Birodalom. <i>Javasolt szakirodalom:</i> <i>Gaál Ernő–Kertész István: Az őskor és az ókor története. Líceum Kiadó, Eger, 2010. 32–184.)</i> 2. Ismertesse a római hódításokat a köztársaság korában! Róma külpolitikája a királyság bukása után, kapcsolatai az etruszokkal, a latinokkal, a punokkal. Védekezés és terjeszkedés: volscusok, aequusok, Veii, gallok. Közép-Itália meghódítása: a samnis háborúk. A latin háború és a szövetségi rendszer megszilárdítása. Dél-Itália meghódítása: Tarentum, Pyrrhos. A római hadsereg és ennek társadalmi alapjai. A Római Birodalom kialakulása: a pun háborúk. A Mediterráneum meghódítása: a klienskirályságok rendszere. Külső és belső veszélyek Marius és Sulla idején. Pompeius és Caesar hódításai. <i>Javasolt szakirodalom:</i> <i>Németh György – Hegyi W. György: Görög-római történelem. Osiris, Budapest, 2011. 362–370, 375–400, 411–426, 440–464.)</i> 3. Mutassa be a magyarság történetét az államalapítással bezárólag! A történelemtudomány és a társtudományok eredményeinek ismerete. A történeti nyelvészet, a néprajz, a paleobotanika, az antropológia, az állattan vonatkozó eredményeinek ismerete. Őshaza-elméletek, a sztyeppei vándorlás kronológiai és lokális kérdései, különös tekintettel a		

legújabb eredményekre. A honfoglalás. A kettős honfoglalás elmélete. A Kárpát-medence 9–10. századi viszonyai. A kalandozások hatásai. A keresztény térítés. A törzsi államból keresztény állammá való átalakulás.

Javasolt szakirodalom:

Kristó Gyula: Magyarország története 895–1301. Bp., 1998.

Fodor István: Magyarország története 1. Őstörténet és honfoglalás. Bp., 2009.

Róna-Tas András: A honfoglaló magyar nép. Bp., 1996.

Györffy György (szerk.): A magyarok elődeiről és a honfoglalásról. Bp., 1986.

Györffy György: István király és műve. Bp., 1977.

László Gyula: A kettős honfoglalás. Bp., 1978.

Türk Attila: A magyarság eredetkutatásának újabb perspektívái. Őseinket felhozád... Élet és tudomány, 2014. (69. évf.) 3. sz. 76–78. old.

4. Mutassa be a 11–13. századi keresztes hadjáratokat (okok, események, következmények)

Vallási, gazdasági, társadalmi és politikai okok. A nyolc keresztes hadjáratból az első (1096–1099) és a harmadik (1189–1192) alaposabb bemutatása. Következmények: új növények termesztése Európában, kézműipari termékek gyártásának megismerése, a kereskedelem megélénkülése, keleti szokások, tudományos ismeretek átvétele a Közel-Keletről.

Javasolt szakirodalom:

Steven Runciman: A keresztes hadjáratok története. Osiris, Bp., 2002. Európa ezer éve: A középkor I. Szerkesztette: Klaniczay Gábor. Osiris, Bp., 2004.)

5. Ismertesse az Árpád-kori Magyarország politikatörténetének főbb csomópontjait!

A trónöröklés rendje és problematikája az Árpád-korban. A 11. századi anarchia (pogánylázadások, polgárháborúk, dukátus). Az Árpád-kori állam stabilizálódása I. Lászlótól III. Bélaig (törvénykezés, külpolitikai potenciál növekedése: keresztes hadjáratok, Horvátország meghódítása, közép-európai expanzió, II. Géza sikerei, invazív háborúk, a bizánci érdekszféra visszaszorítása). Az átalakuló gazdaság és társadalom a 13. században (a pénzhasználat terjedése, a jogilag egységes nemesség, a jobbágyság kialakulásának első jelei, II. András gazdasági és katonai reformjai és hatásuk, a tatárjárás és következményei, kialakuló tartományúri hatalom, III. András rendezési kísérlete).

Javasolt szakirodalom:

Font Márta: Magyarország története 2. Államalapítás. Bp., 2009.

Kosztai László: Magyarország története 3. Válság és megerősödés. Bp., 2009.

Zsoldos Attila: Magyarország története 4. Nagy uralkodók és kiskirályok a 13. században. Bp., 2009.

Györffy György: István király és műve. Bp., 1977.

Szűcs Jenő: Az utolsó Árpádok. Bp., 1993.

Makk Ferenc: a 12. század története. Bp., 2001.

Zsoldos Attila: Az Árpádok és alattvalóik. Debrecen, 1998.

6. Ismertesse a középkori Magyarország 1301 és 1526 közötti politikatörténetének főbb csomópontjait!

A tartományúri hatalom. A királyjelöltek küzdelme a főhatalomért (Anjou Károly, Vencel, Ottó). Anjou Károly trónra jutása. A tartományurak leverése. I. Károly konszolidációja (kormányzati, pénzügyi és hadi reformok). I. (Nagy) Lajos király belpolitikája, különös tekintettel az 1351 évi törvényekre. A nemesi vármegyék és a városok. Az Anjouk külpolitikájának főbb vonásai. Zsigmond király trónra kerülése. A bárók megerősödése és a honor-rendszer felbomlása. A központi hatalom megszilárdítása (kormányzati rendszer, katonai reformok, várospolitikai). Az erdélyi parasztfelkelés. A Zsigmond-kori külpolitika

jellemzői. A rendi állam megszületése. Az ország rendjei és a rendi országgyűlés. Hunyadi János szerepe I. Ulászló és V. László király uralkodása alatt. Hunyadi Mátyás királlyá választása, megkoronázása és reformjai. A Magyar Királyság és az Oszmán Birodalom kapcsolata a 15–16. században. A Jagellók uralkodása (a király és a rendek küzdelme, a Dózsa György-féle parasztháború, Werbőczy István Hármaskönyve, a mohácsi csata előzményei és lefolyása).

Javasolt szakirodalom:

Engel Pál – Kristó Gyula – Kubinyi András: *Magyarország története 1301–1526. Bp., 2002. (Osiris Tankönyvek)*

)

7. Ismertesse Portugália és Spanyolország 15–16. századi felfedezéseit!

Portugál részről: Tengerész Henrik szerepe, a Jóreménység-fokának elérése, az Indiába való eljutás. Spanyol részről: Kolumbusz terve, utazásai és eredményei; Magellán és a Föld első körülhajózése.

Javasolt szakirodalom:

Európa az újkorban. Szerk.: Orosz István.–ifj. Barta János.–Angi János. MM–DUP, Debrecen, 2006. Katona András: Kora újkori egyetemes történelem (XV–XVIII. század). Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2008.)

8. Határozza meg a reformáció fogalmát! Jellemezze a reformáció irányzatait!

A definícióban szerepeljen az újtó mozgalom kifejezés, továbbá térben és időben is el kell helyezni a fogalmat. Az evangélikus és református irányzat alapos, az anglikán, anabaptista és antitrinitárius irányzat vázlatos bemutatása.

Javasolt szakirodalom:

Ifj. Barta János: „Napkirályok tündöklése”. Csokonai Kiadó, Debrecen, 1996. Katona András: Kora újkori egyetemes történelem (XV–XVIII. század). Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2008.)

9. Mutassa be Spanyolország helyzetét a politikai aranykor idején (a 16. század második felében)!

II. Fülöp személyisége. Belpolitika: nehézkes ügyintézés, vallásüldözés, tanácsok az uralkodó mellett. Külpolitika: részvétel a lepantói csatában, Portugália megszerzése (sikerek), az Armada pusztulása, a németalföldi szabadságharc (kudarccok).

Javasolt szakirodalom:

Anderle Ádám: Spanyolország története. Pannonica, 1999. Európa az újkorban. Szerk.: Orosz István.–ifj. Barta János.–Angi János. MM–DUP, Debrecen, 2006.)

10. Jellemezze a 16–17. századi Magyarország (Királyi Magyarország, Szultáni Magyarország, Erdélyi Fejedelemség) belpolitikai viszonyait!

A Magyar Királyság részekre szakadása, drinápolyi béke (1568). Az ún. „hosszú háború” (1593–1606), a Bocskai-felkelés (1606) és a Zsitva-torkolati béke (1606). A rendek és a királyi hatalom viszonya a 17. századi Királyi Magyarországon: Esterházy Miklós nádor, Zrínyi Miklós, Wesselényi Ferenc, Thököly Imre. Az Erdélyi Fejedelemség születése, fénykora és jogállása. A Hódoltság („Szultáni Magyarország”) jellegzetességei: birtokstruktúra, közigazgatás, adófajták. A „kettős adóztatás”. A török kiűzésének főbb állomásai, katonai és diplomáciai események. A karlócai békék (1699) és a pozsareváci béke (1718).

Javasolt szakirodalom:

Szakály Ferenc: Virágkor és hanyatlás 1440–1711. Budapest, 1990. 116–137, 167–161,

208–225. és 269–298.)

11. Hogyan zajlott Magyarország 18. századi újjászervezése és beillesztése a Habsburg Monarchiába?

Magyarország 18. századi közjogi helyzete: a szatmári egyezmény tartalma, a dinasztia nőági örökösödésének előzményei és közjogi hatása, a felvilágosult abszolutizmus reformjai, az 1790/91-es országgyűlés kompromisszuma; Magyarország újjászervezése: az ország demográfiai és etnikai változásai, a kormányzati gazdaságpolitika, késő-barokk és rekatolizáció, művelődés a felvilágosodás jegyében.

Javasolt szakirodalom:

Barta János: *A tizenharmadik század története. Pannonica, Bp., 2000*

Katus László: *A modern Magyarország születése. Magyarország története 1711–1914.*

Kronosz, Pécs, 2010, ³2012. 17–187.

Romsics Ignác: *Magyarország története. Kossuth, Bp., 2017. 247–311.*

12. Mi jellemezte Európát a napóleoni háborúk időszakában?

A francia terjeszkedés szakaszai: a/ 1789–1792: nincs hódító-terjeszkedő szándék, b/ 1793–1797: terjeszkedés a „természetes határok”-ig; c/ 1798–1812: törekvés az európai méretű francia uralom kiépítésére, a konzulátus és a császárság belső megszilárdítására; d/ 1812–1814/1815: hanyatlás és bukás. Anglia, a Habsburg Birodalom, Poroszország és Oroszország a koalíciós háborúkban. *Javasolt szakirodalom:*

Vadász Sándor (szerk.): *19. századi egyetemes történelem 1789-1914. Osiris, Bp. 2011.*

13. Mutassa be Magyarország politikatörténeti folyamatainak főbb kérdéseit a 19. század első felében. (1815–1849)!

Ismertesse a Habsburg Monarchia területi kiterjedését, kormányzati rendszerét a 19. században, határozza meg Magyarország közjogi helyzetét. Mutassa be a reformkorszak kialakulásának előzményeit, jellemezze a reformkort, ismerje az országgyűléseket és azok legjelentősebb törvényeit. Mutassa be Széchenyi István, Wesselényi Miklós, Deák Ferenc, Kossuth Lajos 1849 előtti életpályáját. Ismerje az alábbi fogalmakat: liberalizmus, konzervativizmus, nacionalizmus, centralisták. Mutassa be az utolsó rendi országgyűléstől a Batthyány-kormány lemondásáig tartó időszakot. Tekintse át a szabadságharc eseménytörténetét a főhadszíntérre koncentrálni. Térjen ki az olasz alkotmányra, a Függetlenségi Nyilatkozatra és a szabadságharc leverésének körülményeire.

Javasolt szakirodalom:

Magyarország története a XIX. században. Gergely András (szerk.). Osiris Kiadó, Budapest, 2003. 11–26., 141–154., 191–279. Katus László: A modern Magyarország születése. Magyarország története 1711–1914. Pécs, 2009. 192–198., 198–227., 249–271.

14. Mutassa be a dualizmus kori Magyarországot!

Ismertesse a kiegyezés előzményeit, a dualista monarchia felépítését, működését, a magyar pártstruktúra alakulásának főbb sajátosságait (Szabadelvű Párt létrejötte, az agrárius-merkantil ellentét, a közjogi vita, 20. század eleji változások), Tisza Kálmán, Wekerle Sándor és Tisza István miniszterelnöki tevékenységét. A gazdaság esetében jellemezze a közös gazdasági rendszer hatását a magyar gazdaság fejlődésére, a mezőgazdaság átalakulását, az ipar fejlődésének főbb jellemzőit (élelmiszeripar, nehézipar), infrastrukturális fejlődés (vasútépítés, folyószabályozás), a társadalom esetében a polgárosodás folyamatát, a társadalom strukturális felépítését, a nemzetiségi kérdést és az ország népességszámának változását.

Javasolt szakirodalom:

Magyarország története a XIX. században. Gergely András (szerk.). Osiris Kiadó, Budapest, 2003. 279–327., 343–357, 360–385., 397–401., 412–421., 426–430., 434–460., 490–547. Katus László: A modern Magyarország születése. Magyarország története 1711–1914. Pécs, 2009. 271–329., 331–344., 354–360., 376–394., 421–467., 485–502., 521–531., 532–537., 541–546, 548–552., 552–578.

15. Melyek voltak az európai gazdaság fejlődésének fő vonásai az ún. hosszú 19. században (1789–1914)?

A tőkés termelés létrejöttének előfeltételei. Az ipari forradalom néven ismert nemzetgazdasági és társadalmi átalakulás (az ipar forradalma, agrárforradalom, infrastrukturális, népesedési, urbanizációs forradalom, a tudományok, művészetek területén bekövetkezett változások) bemutatása az ún. „hosszú 19. században”. A modern, tőkés gyáripár kialakulásának következményei (az ipari polgárság választójogi követelése, a munkásmozgalom kezdetei). A szabad versenyes kapitalizmus és a monopolkapitalizmus összehasonlítása, különbségei. A gyarmatokért folyó küzdelem és annak következményei. Melyek voltak a fontosabb társadalmi változások Nyugat-Európában a 19. században?

Javasolt szakirodalom:

19. századi egyetemes történelem 1789-1914. Szerk.: Vadász Sándor. Korona Kiadó, Budapest, 2005.; Martin Roberts: Az ipari forradalom és a liberalizmus kora. Akadémia Kiadó, Budapest, 1992.

16. Ismertesse az I. világháború legjelentősebb hadi eseményeit!

Európai hatalmi erőviszonyok a 20. század elején. A szövetségi rendszerek kialakulása és változásai a 19. század végétől az első világháború kitöréséig. A hadviselő felek gazdasági és katonai erőviszonyai a háború előtt és alatt. A háborúhoz vezető európai hatalmi konfliktusok. Az első világháború kitörése és a hadműveletek első szakasza. Az állóháború, az Egyesült Államok hadba lépése. Az erőviszonyok eltolódása és a központi hatalmak veresége. A hadviselés technicizálódása.

Javasolt szakirodalom:

19. századi egyetemes történelem 1789-1914. Szerk.: Vadász Sándor. Korona Kiadó, Budapest, 2005.; Csiffáry Tamás: Az első világháború története. Fix-Term Kiadó, Budapest, 2007.

17. Mutassa be az I. világháborúnak Magyarország történetére gyakorolt hatását! (1914–1920)

A háború Magyarországra vonatkozó (!) okai és előzményei, hatása a belpolitikára, társadalomra és a gazdaságra. Az összeomlás körülményei, a nemzetiségi kérdés, a külpolitikai helyzet. A nemzeti demokratikus forradalom jellemzői és kudarca, a Tanácsköztársaság kialakulásának belső és külső körülményei, a diktatúra csődje. Az ellenforradalom hatalomra kerülésének hazai és külpolitikai viszonyai, a trianoni béke részletes bemutatása.

Javasolt szakirodalom:

Salamon Konrád: Az első világháború és következményei (1914-1920) c. fejezet. In: Magyar történelem 1914-1990. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2004.

18. Mutassa be egy Ön által kiválasztott európai diktatúra működését a 20. század első feléből!

Szovjetunió: Lenin 1917-ben és a hadikommunizmus, valamint a NEP idején. Sztálin hatalomra kerülése. A sztálini diktatúra kiépítése, működése. A sztálini ideológia és a külpolitika az 1920-1930-as években. *Olaszország:* Benito Mussolini hatalomra kerülése, a fasiszta rendszer kiépítése és működése, a fasiszta ideológia és külpolitika jellemzői, törekvései. *Németország:* Adolf Hitler és az NSDAP felemelkedése a weimari köztársaság és a világgazdasági válság idején. A nemzetiszocialista ideológiai alapjai. A náci állam kiépítése, a diktatúra működése, a külpolitika fő vonásai az 1930-as években.

Javasolt szakirodalom:

Németh István (szerk.): *20. századi egyetemes történet. I. Európa. Osiris, Bp. 2006.*

19. Mutassa be a Horthy-rendszer működését és Magyarország II. világháborús részvételét!

A trianoni béke külpolitikai hatása (a revizionizmus, a kisantant kialakulása). A tekintélyelvű korlátozott parlamentáris demokrácia működése, a politikai rendszer jobbratolódása. A gazdasági válság bel- és külpolitikai következményei. A „mozgástér és kényszerpálya elmélet” korszerű értelmezése Magyarország háborús politikájában. A magyarországi harcok és a németellenes ellenállás értékelése.

Javasolt szakirodalom:

Romsics Ignác: *A Horthy-korszak c. fejezet. In: Magyarország története a XX. században, Osiris, Bp., 2010.*

20. Melyek voltak a II. világháború legfontosabb hadi eseményei!

A Molotov-Ribentrop paktum és következményei. A lengyel hadjárat. Az északi háborúk: Finnország, Dánia, Norvégia. A nyugati hadjárat, Franciaország veresége, és az angliai csata. Az angliai kudartól a Szovjetunió megtámadásáig. Háború a sivatagban. A keleti hadjárat. A csendes-óceáni hadszíntér. A háború befejezése, konferenciák, a világ térképének átrajzolására.

Javasolt szakirodalom:

Világtörténet Főszerkesztő Salamon Konrád Akadémiai 2006. 1084-1103.

Ránki György: *A II. világháború története. Gondolat, Bp., 1976.*

Keegan: *A második világháború Európa Bp. 2008.*

21. Mutassa be a II. világháború után kialakult ún. hidegháborút!

A világháború utáni nemzetközi helyzet értékelése. A keleti és a nyugati tömb létrejötte. A csatlós sorba taszítás és a szovjetizáció. A sztálini személyi kultusz az 50-es években, Sztálin halála és az enyhülés. 1953 Berlinben és Pilsenben. Kína és Jugoszlávia szerepe a keleti tömb politikájában. A Varsói szerződés létrejötte, a belgrádi nyilatkozat, az SZKP XX. Kongresszusa. 1956 Varsóban és Budapesten. Hruscsov és Brezsnyev. Csehszlovákia 1968-ban. Az ember arcú szocializmus illúzióinak vége, és ami utána következett, a reformok kora. A forradalmi változások kora, Moszkva visszavonulóban, a reformtól a forradalomig. A nagyhatalmak II. világháború utáni belpolitikájának áttekintése. Németország a második világháború után. Franciaország: 1945–1990. Nagy Britannia története: 1945–1990. Az USA története: 1945–1990.

Javasolt szakirodalom:

Világtörténet Főszerkesztő Salamon Konrád. Akadémiai, 2006. 1104-1200.

Berend T. I.: *Terelőúton. Vince Kiadó, Bp., 1999.*

Fischer F.: *A megosztott világ. Ikv., Bp., 1992.*

Gáti C.: *Füstbe ment tömb. Századvég, Bp., 1991.*

Gyarmati Gy.: *Európa alkonya. A nemzetközi viszonyok átrendeződése a II. világháború után (1945-68)* Székesfehérvár, 1990.

20. századi egyetemes történet I-II. Szerk.: Németh István. Osiris, Bp., 2005.

22. Ismertesse a Rákosi-diktatúra és az 1956-os forradalom és szabadságharc történetét, nemzetközi hátterét!

A II. világháború utáni helyzet Európában, a hidegháború kitörése. A kommunista hatalomátvétel folyamata, a magyar sztálinizmus politikai, gazdasági jellemzői, hatása a társadalom átalakulására. Sztálin halálának következményei, Nagy Imre „új szakasza”. A forradalom kirobbanásának közvetlen okai, lefolyása és veresége. A forradalom nemzetközi összefüggései. A megtorlás.

Javasolt szakirodalom:

Gyarmati György: *A Rákosi-korszak. ÁBTL – Rubicon*, Budapest, 2011; Rainer M. János: *Az 1956-os magyar forradalom. Bevezetés*. Osiris, Budapest, 2016.

23. Jellemezze a „puha diktatúra” kialakulásának folyamatát, mutassa be annak sajátosságait, ismertesse a rendszerváltás folyamatát annak politikai, gazdasági és társadalmi következményeit!

A kádári hatalomgyakorlás kialakulása, a Kádár-korszak gazdasági, társadalmi és kulturális jellemzői. A hatvanas évek reformkísérlete. A reformfolyamat leállítása és az 1973 utáni gazdasági válság hatása Magyarországra (pl. külföldi kölcsönök felvétele). Politikai válság és ellenzéki csoportok létrejötte. Gorbacsov reformirányzatának hatása. A rendszer összeroskadása: 1987–1989, a kerekasztal-tárgyalások. Az új politikai rendszer körvonalai.

Javasolt szakirodalom:

Rainer M. János: *A Kádár-korszak*. Kossuth, Budapest, 2010. Romsics Ignác: *Rendszerváltás Magyarországon*. Akadémiai, Budapest, 2013. Kornai János: *Szocializmus, kapitalizmus, demokrácia és rendszerváltás*. Akadémiai, Budapest, 2007. 13–49., 79–135.

24. Tekintse át hogyan értelmezték az állampolgári jogokat a 18–20. századi politikai rendszerek!

Mit értünk állampolgári jogok alatt? A demokratikus és diktatórikus (ezen belül az autoriter és a totalitárius) politikai rendszerek jellemzői, különös tekintettel az állampolgári jogokra. Hogyan változott regionálisan és időben az állampolgári jogok tiszteletben tartása? Hogyan vélekedtek az egyes politikai ideológiák kidolgozói és követői az állampolgári jogokról? Az állampolgári jogokat összegyűjtő, deklaráló dokumentumok a korszakból (pl. Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozata stb.)

Javasolt szakirodalom:

19. századi egyetemes történelem 1789–1914. Szerk.: Vadász Sándor. Korona Kiadó, Budapest, 2005, különösen az 574 – 596. oldalak és az egyes nagyhatalmak történetének vonatkozó részei. 20. századi egyetemes történet I–II. Szerk.: Németh István. Osiris Kiadó, Budapest, 2006: az egyes nagyhatalmak és régiók történetének vonatkozó részei.

25. Mutassa be a modern politikai államrendszerek kialakulási folyamatát, egy-egy példa segítségével jellemezze azokat!

Európa és az ismert világ meghatározó államai közül hol, mikor, milyen politikai rendszer alakultak ki? Milyen társadalmi-gazdasági-politikai folyamatok vezettek a különböző államrendszerek kialakulásához, s mi különböztette meg ezeket? A legmeghatározóbb államrendszerek jellemzőinek, különbségeinek bemutatása konkrét példákon keresztül.

Javasolt szakirodalom:

1789-1914. Szerk.: Vadász Sándor. Korona Kiadó, Budapest, 2005: az egyes nagyhatalmak történetének vonatkozó részei. 20. századi egyetemes történet I–II. Szerk.: Németh István. Osiris Kiadó, Budapest, 2006: az egyes nagyhatalmak és régiók történetének vonatkozó részei.

Zárószigorlati tételsor
Komplex szakmai vizsga tematikája
Történelem és állampolgári ismeretek tanár (5+1/középiskolai tanár)

1. Mutassa be és értékelje az ókori Hellász történetének egyes szakaszait!

Hellász bronzkora: a minószi Kréta és a mükénéi palotaközpontok. A sötét és az archaikus kor. A polis születése és a gyarmatosítás. Az athéni fejlődés: Külön, Drakón, Szolón, Peisizisztratosz és Kleiszthenész. A fejlődés spártai útja. A görög-perzsa háborúk. A déloszi szövetség létrejötte és működése. A peloponnészoszi háború. Hellász klasszikus korának ipara és kereskedelme. A 4. század első fele: poliszok és szövetségi államok küzdelme a hegemoniáért. Makedónia felemelkedése.

Javasolt szakirodalom:

Németh György – Hegyi W. György: *Görög-római történelem. Osiris, Budapest, 2011. 45–273.*

2. Ismertesse a római köztársaság és császárság korának hódításait!

Róma külpolitikája a királyság bukása után, kapcsolatai az etruszokkal, a latinokkal, a punokkal. Védekezés és terjeszkedés: volscusok, aequusok, Veii, gallok. Közép-Itália meghódítása: a samnis háborúk. A latin háború és a szövetségi rendszer megszilárdítása. Dél-Itália meghódítása: Tarentum, Pyrrhos. A római hadsereg és ennek társadalmi alapjai. A Római Birodalom kialakulása: a pun háborúk. A Mediterráneum meghódítása: a klienskirályságok rendszere. Külső és belső veszélyek Marius és Sulla idején. Pompeius és Caesar hódításai. Terjeszkedés a korai principatus idején: Egyiptom, Hispania, az illyricumi provinciák, Britannia, Arabia, Dacia, Mesopotamia. A limes kiépítése, a határok védelme.

Javasolt szakirodalom:

Németh György – Hegyi W. György: *Görög-római történelem. Osiris, Budapest, 2011. 362–370, 375–400, 411–426, 440–516.*

3. Mutassa be a magyarság történetét az államalapítással bezárólag!

A történelemtudomány és a társtudományok eredményeinek ismerete. A történeti nyelvészet, néprajz, paleobotanika, antropológia, állattan vonatkozó eredményeinek ismerete. Őshaza elméletek, a sztyeppei vándorlás kronológiai és lokális kérdései, különös tekintettel a legújabb eredményekre. A honfoglalás. A kettős honfoglalás elmélete. A Kárpát-medence 9–10. századi viszonyai. A kalandozások hatásai. A keresztény térítés. A törzsi államból keresztény állammá való átalakulás.

Javasolt szakirodalom:

Kristó Gyula: *Magyarország története 895–1301. Bp., 1998.*

Fodor István: *Magyarország története 1. Őstörténet és honfoglalás. Bp., 2009.*

Róna-Tas András: *A honfoglaló magyar nép. Bp., 1996.*

Györffy György (szerk.): *A magyarok elődeiről és a honfoglalásról. Bp., 1986.*

Györffy György: *István király és műve. Bp., 1977.*

László Gyula: *A kettős honfoglalás. Bp., 1978.*

Türk Attila: *A magyarság eredetkutatásának újabb perspektívái. Őseinket felhozád... Élet és tudomány, 2014. (69. évf.) 3. sz. 76–78.*

4. Ismertesse az Árpád-kori Magyarország politikatörténetének főbb csomópontjait!

A trónöröklés rendje és problematikája az Árpád-korban. A 11. századi anarchia (pogánylázadások, polgárháborúk, dukátus). Az Árpád-kori állam stabilizálódása I. Lászlótól III. Bélaig (törvénykezés, külpolitikai potenciál növekedése: keresztes hadjáratok, Horvátország meghódítása, közép-európai expanzió, II. Géza sikerei, investitúra háborúk, bizánci érdekszféra visszaszorítása). Az átalakuló gazdaság és társadalom a 13. században (pénzhasználat terjedése, a jogilag egységes nemesség, jobbágyság kialakulásának első jelei, II. András gazdasági és katonai reformjai és hatásuk, a tatárjárás és következményei, kialakuló tartományúri hatalom, III. András rendezési kísérlete.

Javasolt szakirodalom:

Font Márta: Magyarország története 2. Államalapítás. Bp., 2009.

Kosztai László: Magyarország története 3. Válság és megerősödés. Bp., 2009.

Zsoldos Attila: Magyarország története 4. Nagy uralkodók és kiskirályok a 13. században. Bp., 2009.

Györffy György: István király és műve. Bp., 1977.

Szűcs Jenő: Az utolsó Árpádok. Bp., 1993.

Makk Ferenc: a 12. század története. Bp., 2001.

Zsoldos Attila: Az Árpádok és alattvalóik. Debrecen, 1998.

5. Mutassa be a középkori Európa kultúráját (művészet, oktatás, tudomány)!

A művészet: a kora középkori építészet és kódexfestészet, a romanika építésze, a gótikus építészet, szobrászat és festészet. Az oktatás: a hét szabad művészet és az egyetemek. A „tudomány”: tudósok: Aquinói Szent Tamás és Roger Bacon; az orvoslás szintje.

Javasolt szakirodalom:

Katus László: A középkor története. Pannonica–Rubicon, Bp., 2001. Európa ezer éve. A

középkor. II. kötet. Szerk.: Klaniczay Gábor. Osiris, Bp., 2005. Benedek István: A tudás útja.

Magyar Könyvklub, Bp., 1994.

6. Ismertesse a középkori Magyarország 1301 és 1526 közötti politikatörténetének főbb csomópontjait. Tekintse át az időszak művelődéstörténetét!

A tartományúri hatalom. A királyjelöltek küzdelme a főhatalomért (Anjou Károly, Vencel, Ottó). I. Károly konszolidációja (kormányzati, pénzügyi és hadi reformok). I. (Nagy) Lajos király belpolitikája, különös tekintettel az 1351 évi törvényekre. Az Anjouk külpolitikájának főbb vonásai. Zsigmond király trónra kerülése. A bárók megerősödése és a honor-rendszer felbomlása. A központi hatalom megszilárdítása (kormányzati rendszer, katonai reformok, várospolitikai). Az erdélyi parasztfelkelés. A Zsigmond-kori külpolitika jellemzői. A rendi állam megszületése. Az ország rendjei és a rendi országgyűlés. Hunyadi János politikai és katonai szerepe. Hunyadi Mátyás királlyá választása, megkoronázása és reformjai. A Magyar Királyság és az Oszmán Birodalom kapcsolata a 15–16. században. A Jagellók uralkodása (a király és a rendek küzdelme, a Dózsa György-féle parasztháború, Werbőczy István Hármaskönyve, a mohácsi csata előzményei és lefolyása).

Korstílusok és stílusirányzatok (gótika, reneszánsz, humanizmus). A középkori történetírás főbb képviselői (Kálti Márk, Küküllői János, Thuróczy János, Galeotto Marzio, Pietro Ransano, Antonio Bonfini). Kódexek, ősnymtatványok – a nyomdászat kezdetei (Andreas Hess). A jogi írásbeliség (kancelláriák, hiteleshelyek). Iskolázás (falusi, városi, szerzetesi, káptalani iskolák; egyetemek). Latin és magyar nyelvű vallásos és világi irodalom (Temesvári Pelbárt, Laskai Osvát, Ráskai Lea, Sövényházi Márta). A művészet emlékei – ismertebb alkotások (templomok, várak, szobrok, festmények stb.).

Javasolt szakirodalom:

Engel Pál – Kristó Gyula – Kubinyi András: *Magyarország története 1301–1526. Bp., 2002. (Osiris Tankönyvek).*

Bertényi Iván: *A középkori művelődés. In: Magyar művelődéstörténet. Szerk.: Kósa László. Bp., 2002. 54–135. (Osiris Tankönyvek)*

7. Ismertesse a földrajzi felfedezések okait és technikai feltételeit! Emelje ki a felfedezések legfontosabb eredményeit és következményeit!

Az okok: zavarok az Ázsiával folytatott kereskedelemben, portugál és spanyol törekvések az itáliai kereskedelmi monopólium megkerülésére. Technikai feltételek: a karavella, a szélesség meghatározásának eszközei. Eredmények: a Tengerész Henrik életében elért sikerek; Bartolomeu Dias, Vasco da Gama és Kolumbusz felfedező útjai; Magellán és a Föld első körülhajózása. Következmények: a kereskedelem súlypontjának áthelyeződése, új kereskedelmi központok és kereskedelmi társaságok, árforradalom.

Javasolt szakirodalom:

Európa ezer éve: A középkor II. Szerkesztette: Klaniczay Gábor. Osiris, Bp., 2005. Európa az újkorban (16–18. század). Szerkesztette: Orosz István, ifj. Barta János és Angi János. Multiplex Media – Debrecen University Press, Debrecen, 2006.

8. Mutassa be a reformáció legfontosabb irányzatait és azok elterjedését! Milyen sikereket ért el az ún. ellenreformáció?

Az evangélikus irányzat létrejött: Luther és Melancton tevékenysége, a református irányzat létrejött: Zwingli és Kálvin munkássága. Az anglikán irányzat születése: VIII. Henrik és I. Erzsébet egyházpolitikája. Terjedés: az érintett európai területek felsorolása. Az ellenreformáció/a katolikus megújulás jelei: a tridenti/trienti zsinat határozatai, a Jezsuita Rend tevékenysége.

Javasolt szakirodalom:

Katona András: Kora újkori egyetemes történelem (XV–XVIII. század). Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2008. Diarmaid MacCulloch: A reformáció története. Európa, Bp., 2011.

9. Jellemezze a 16–17. századi Magyarország (Királyi Magyarország, Szultáni Magyarország, Erdélyi Fejedelemség) belpolitikai viszonyait!

A Magyar Királyság részekre szakadása, a drinápolyi béke (1568). Az ún. „hosszú háború” (1593–1606), a Bocskai-felkelés (1606) és a Zsitva-torkolati béke (1606). A rendek és a királyi hatalom viszonya a 17. századi Királyi Magyarországon: Esterházy Miklós nádor, Zrínyi Miklós, Wesselényi Ferenc, Thököly Imre. Az Erdélyi Fejedelemség születése, fénykora és jogállása. A Hódoltság („Szultáni Magyarország”) jellegzetességei: birtokstruktúra, közigazgatás, adófajták. A „kettős adóztatás”. A török kiűzésének főbb állomásai, katonai és diplomáciai események. A karlócai békék (1699) és a pozsareváci béke (1718).

Javasolt szakirodalom:

Szakály Ferenc: Virágkor és hanyatlás 1440–1711. Budapest, 1990. 116–137, 167–161, 208–225. és 269–298.)

10. Bizonyítsa be, hogy az európai hatalmi viszonyok átrendeződtek a 16–18. században!

Európa „hadügyi forradalma” a 16–17. században: kiváltó okai, lényege, következményei. Habsburg-kísérlet az európai hegemonia megszerzésére (1519–1659). A Habsburg-spanyol birodalom erős és gyenge pontjai. Spanyolország tartós válságba kerülésének, valamint a portugál gyarmatbirodalom hanyatlásának okai. A holland kereskedőbirodalom kiépítése, működése, a VOC és a WIC tevékenysége. A francia abszolutizmus kiépülése, XIV. Lajos

kormányzati gépezete és hadserege. Anglia élre törésének, „nagy korszaka” kezdetének okai, jellemzői, következményei.

Javasolt szakirodalom:

Paul Kennedy: *A nagy hatalmak tündöklése és bukása. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1992.*
Pierre Chaunu: *A klasszikus Európa. Gondolat, Bp., 1971.*

11. Hogyan zajlott Magyarország 18. századi újjászervezése és beillesztése a Habsburg Monarchiába?

Magyarország 18. századi közjogi helyzete: a szatmári egyezmény tartalma, a dinasztia nőági örökösödésének előzményei és közjogi hatása, a felvilágosult abszolutizmus reformjai, az 1790/91-es országgyűlés kompromisszuma; Magyarország újjászervezése: az ország demográfiai és etnikai változásai, a kormányzati gazdaságpolitika, késő-barokk és rekatolizáció, művelődés a felvilágosodás jegyében.

Javasolt szakirodalom:

Barta János: *A tizennyolcadik század története. Pannonica, Bp., 2000.*
Katus László: *A modern Magyarország születése. Magyarország története 1711–1914. Kronosz, Pécs, 2010, 32012. 17–187.*
Romsics Ignác: *Magyarország története. Kossuth, Bp., 2017, 247–311.*

12. Mutassa be a napóleoni háborúkat és a szent szövetségi rendszert!

A francia terjeszkedés indítékai, szakaszai 1792–1815 között. A francia birodalom kiépítése. A franciaellenes hatalmak (Anglia, Habsburg Birodalom, Poroszország, Oroszország) részvétele a koalíciós háborúkban. Európa új politikai-hatalmi rendjének kialakítása a bécsi kongresszuson. A Szent Szövetség megalakulása és kongresszusai. Forradalmi, nemzeti, függetlenségi mozgalmak Európában 1815–1848 között.

Javasolt szakirodalom:

Vadász Sándor (szerk.): *19. századi egyetemes történelem 1789–1914. Osiris, Bp., 2011.*

13. Mutassa be Magyarország politikatörténeti folyamatainak főbb kérdéseit a 19. század első felében. (1815–1849)!

Ismertesse a Habsburg Monarchia területi kiterjedését, kormányzati rendszerét a 19. században, határozza meg Magyarország közjogi helyzetét. Mutassa be a reformkorszak kialakulásának előzményeit, jellemezze a reformkort, ismerje az országgyűléseket és azok legjelentősebb törvényeit. Mutassa be Széchenyi István, Wesselényi Miklós, Deák Ferenc, Kossuth Lajos 1849 előtti életpályáját. Ismerje az alábbi fogalmakat: liberalizmus, konzervativizmus, nacionalizmus, centralisták. Mutassa be az utolsó rendi országgyűléstől a Batthyány-kormány lemondásáig tartó időszakot. Tekintse át a szabadságharc eseménytörténetét a főhadszíntérre koncentrálnival. Térjen ki az olasz alkotmányra, a Függetlenségi Nyilatkozatra és a szabadságharc leverésének körülményeire.

Javasolt szakirodalom:

Magyarország története a XIX. században. Gergely András (szerk.), Osiris Kiadó, Budapest, 2003. 11–26., 141–154., 191–279. Katus László: A modern Magyarország születése. Magyarország története 1711–1914. Pécs, 2009. 192–198., 198–227., 249–271.

14. Ismertesse Magyarország gazdasági, társadalmi és politikai modernizációját a 19. század második felében és a 20. század elején (1849–1914)!

Ismertesse a kiegyezés előzményeit, a dualista monarchia felépítését, működését, a magyar pártstruktúra alakulásának főbb sajátosságait (Szabadelvű Párt létrejötte, az agrárius-merkantil ellentét, a közjogi vita, 20. század eleji változások), Tisza Kálmán, Wekerle Sándor és Tisza István miniszterelnöki tevékenységét. A gazdaság esetében jellemezze a közös gazdasági

rendszer hatását a magyar gazdaság fejlődésére, a mezőgazdaság átalakulását, az ipar fejlődésének főbb jellemzőit (élelmiszeripar, nehézipar), az infrastrukturális fejlődést (vasútépítés, folyószabályozás); a társadalom esetében a polgárosodás folyamatát, a társadalom strukturális felépítését, a nemzetiségi kérdést és az ország népességszámának változását.

Javasolt szakirodalom:

Magyarország története a XIX. században. Gergely András (szerk.), Osiris Kiadó, Budapest, 2003. 279–327., 343–357, 360–385., 397–401., 412–421., 426–430., 434–460., 490–547. Katus László: A modern Magyarország születése. Magyarország története 1711–1914. Pécs, 2009. 271–329., 331–344., 354–360., 376–394., 421–467., 485–502., 521–531., 532–537., 541–546, 548–552., 552–578.

15. Jelenítse meg az európai gazdaság és társadalom fejlődésének fő vonásait a „tőke korában” (1789–1914)!

A tőkés termelés létrejöttének előfeltételei. Az ipari forradalom néven ismert nemzetgazdasági és társadalmi átalakulás (az ipar forradalma, agrárforradalom, infrastrukturális, népesedési, urbanizációs forradalom, a tudományok, művészetek területén bekövetkezett változások) bemutatása az ún. „hosszú 19. században”. A modern, tőkés gyáripar kialakulásának következményei (az ipari polgárság választójogi követelése, a munkásmozgalom kezdetei). A szabad versenyes kapitalizmus és a monopolkapitalizmus összehasonlítása, különbségei. A gyarmatokért folyó küzdelem és annak következményei. Melyek voltak a fontosabb társadalmi változások Nyugat-Európában a XIX. században?

Javasolt szakirodalom:

19. századi egyetemes történelem 1789–1914. Szerk.: Vadász Sándor. Korona Kiadó, Budapest, 2005. Martin Roberts: Az ipari forradalom és a liberalizmus kora. Akadémia Kiadó, Budapest, 1992.

16. Melyek voltak az első világháború legfontosabb hadi és diplomáciai eseményei!

Európai hatalmi erőviszonyok a XX. század elején. A szövetségi rendszerek kialakulása és változásai a 19. század végétől az első világháború kitöréséig. A hadviselő felek gazdasági és katonai erőviszonyai a háború előtt és alatt. A háborúhoz vezető európai hatalmi konfliktusok. Az első világháború kitörése és a hadműveletek első szakasza. Az állóháború, az Egyesült Államok hadba lépése. Az erőviszonyok eltolódása és a központi hatalmak veresége. A hadviselés technicizálódása. Az első világháború politikai, társadalmi és gazdasági következményei. A háborút lezáró békerendszer és az újra rajzolt Európa hatalmi sajátosságai.

Javasolt szakirodalom:

19. századi egyetemes történelem 1789–1914. Szerk.: Vadász Sándor. Korona Kiadó, Budapest, 2005. Csiffáry Tamás: Az első világháború története. Fix-Term Kiadó, Budapest, 2007.

17. Mutassa be Magyarországnak I. világháborús részvételét és a háborút követő válságos éveket (1914-1920)!

A háború Magyarországra vonatkozó (!) okai és előzményei, hatása a belpolitikára, a társadalomra és a gazdaságra. Az összeomlás körülményei, a nemzetiségi kérdés, a külpolitikai helyzet. A nemzeti demokratikus forradalom jellemzői és kudarca, a Tanácsköztársaság kialakulásának belső és külső körülményei, a diktatúra csődje. Az ellenforradalom hatalomra kerülésének hazai és külpolitikai viszonyai, a trianoni béke részletes bemutatása.

Javasolt szakirodalom:

Salamon Konrád: Az első világháború és következményei (1914–1920) c. fejezet. In: Magyar történelem 1914–1990. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2004.

18. Tekintse át a modernkori diktatúrák működését a 20. század első felében!

Szovjetunió: Lenin 1917-ben és a hadikommunizmus, valamint a NEP idején. Sztálin hatalomra kerülése. A sztálini diktatúra kiépítése, működése. A sztálini ideológia és a külpolitika az 1920-1930-as években. *Olaszország:* Benito Mussolini hatalomra kerülése, a fasiszta rendszer kiépítése és működése, a fasiszta ideológia és külpolitika jellemzői, törekvései. *Németország:* Adolf Hitler és az NSDAP felemelkedése a weimari köztársaság és a világgazdasági válság idején. A nemzetiszocialista ideológiai alapjai. A náci állam kiépítése, a diktatúra működése, a külpolitika fő vonásai az 1930-as években.

Javasolt szakirodalom:

Németh István (szerk.): 20. századi egyetemes történet. I. Európa. Osiris, Bp., 2006.

19. Melyek voltak a II. világháború legfontosabb hadi eseményei!

A Molotov–Ribbentrop paktum és következményei. A lengyel hadjárat. Az északi háborúk: Finnország, Dánia, Norvégia. A nyugati hadjárat, Franciaország veresége, és az angliai csata. Az angliai kudartól a Szovjetunió megtámadásáig. Háború a sivatagban. A keleti hadjárat. A csendes-óceáni hadszíntér. A háború befejezése, konferenciák, a világ térképének átrajzolása.

Javasolt szakirodalom:

Világtörténet. Főszerkesztő: Salamon Konrád. Akadémiai, 2006.

Ránki György: A II. világháború története. Gondolat, Bp., 1976.

Keegan: A második világháború. Európa, Bp., 2008.

Hastings Max: Fegyverben a világ. Gabo, é.n.

Beever Antony: A második világháború Gold Book é. n.

Isserman Maurice: A második világháború. Gold Book, é. n.

20. Mutassa be a Horthy-rendszer működését és Magyarország II. világháborús részvételét!

A trianoni béke külpolitikai hatása (revizionizmus, a kisantant kialakulása). A tekintélyelvű korlátozott parlamentáris demokrácia működése, a politikai rendszer jobbratolóódása. A gazdasági válság bel- és külpolitikai következményei. A „mozgástér és kényszerpálya elmélet” korszerű értelmezése Magyarország háborús politikájában. A magyarországi harcok és a németellenes ellenállás szakszerű és reális értékelése.

Javasolt szakirodalom:

Romsics Ignác: A Horthy-korszak c. fejezet. In Magyarország története a XX. században, Osiris, Budapest, 2010.

21. Mutassa be a II. világháború után kialakult ún. hidegháborút!

A világháború utáni nemzetközi helyzet értékelése. A keleti és a nyugati tömb létrejötte. A csatlós sorba taszítás és a szovjetizáció. A sztálini személyi kultusz az 50-es években, Sztálin halála és az enyhülés. 1953 Berlinben és Pilsenben; Kína és Jugoszlávia szerepe a keleti tömb politikájában. A Varsói szerződés létrejötte, a belgrádi nyilatkozat, az SZKP XX. Kongresszusa. 1956 Varsóban és Budapesten. Hruscsov és Brezsnyev. Csehszlovákia 1968-ban. Az ember arcú szocializmus illúzióinak vége, és ami utána következett, a reformok kora. A forradalmi változások kora, Moszkva visszavonulóban, a reformtól a forradalomig. A nagyhatalmak II. világháború utáni belpolitikájának áttekintése. Németország a második világháború után: a két Németország megalakítása. A megalakulástól a konszolidációig. A gazdasági csoda. Az Adenauer-korszak. Brandt és Schmidt politikája. Franciaország 1945–

1990: a nemzeti egységtől De Gaulle lemondásáig. A negyedik köztársaság. Az ötödik köztársaság. Pompidou, Giscard d'Estaing, Mitterand. Nagy Britannia története, 1945-1990: a szűkösség kora. A birodalom alkonya. Churchill és Eden. Macmillan és Wilson. „Mrs. Thatcher Forradalma”. Az USA története, 1945-1990: a béke veszedelmei. A bőség birodalma. Ígéreték és csalódások a 60-as években. Bizalmi válságok. A „Reagan-forradalom”.

Javasolt szakirodalom:

Világtörténet. Főszerkesztő: Salamon Konrád. Akadémiai, 2006.

Berend T. Iván.: Terelőúton. Vince Kiadó, Bp., 1999.

Fischer Ferenc: A megosztott világ. Ikva. Bp., 1992.

Gáti, Charles: Füstbe ment tömb. Századvég, Bp., 1991.

Gyarmati György: Európa alkonya. A nemzetközi viszonyok átrendeződése a II. világháború után. (1945–1968). Székesfehérvár. 1990.

Szöveggyűjtemény az egyetemes történelem tanulmányozásához 1789–1966. Bp., 1986.

20. századi egyetemes történet I-II. Szerk.: Németh István. Osiris, Bp., 2005.

22. Ismertesse a Rákosi-diktatúra és az 1956-os forradalom és szabadságharc történetét, nemzetközi hátterét!

A II. világháború utáni helyzet Európában, a hidegháború kitörése. A kommunista hatalomátvétel folyamata, a magyar sztálinizmus politikai, gazdasági jellemzői, hatása a társadalom átalakulására. Sztálin halálának következményei, Nagy Imre „új szakasza”. A forradalom kirobbanásának közvetlen okai, lefolyása és veresége. A forradalom nemzetközi összefüggései. A megtorlás.

Javasolt szakirodalom:

Gyarmati György: A Rákosi-korszak. ÁBTL – Rubicon, Budapest, 2011. Rainer M. János: Az 1956-os magyar forradalom. Bevezetés. Osiris, Budapest, 2016.

23. Jellemezze a „puha diktatúra” kialakulásának folyamatát, mutassa be annak sajátosságait, ismertesse a rendszerváltás folyamatát annak politikai, gazdasági és társadalmi következményeit!

A kádári hatalomgyakorlás kialakulása, a Kádár-korszak gazdasági, társadalmi és kulturális jellemzői. A hatvanas évek reformkísérlete. A reformfolyamat leállítása és az 1973 utáni gazdasági válság hatása Magyarországra (pl. külföldi kölcsönök felvétele). A politikai válság és az ellenzéki csoportok létrejötte. Gorbacsov reformirányzatának hatása. A rendszer összerokadása (1987–1989), a kerekasztal-tárgyalások. Az új politikai rendszer körvonalai.

Javasolt szakirodalom:

Rainer M. János: A Kádár-korszak. Kossuth, Budapest, 2010. Romsics Ignác: Rendszerváltás Magyarországon. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2013. Kornai János: Szocializmus, kapitalizmus, demokrácia és rendszerváltás. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2007. 13–49., 79–135.

24. Tekintse át hogyan értelmezték az állampolgári jogokat a 18–20. századi politikai rendszerek!

Mit értünk állampolgári jogok alatt? A demokratikus és diktatórikus (ezen belül az autoriter és a totalitárius) politikai rendszerek jellemzői, különös tekintettel az állampolgári jogokra. Hogyan változott regionálisan és időben az állampolgári jogok tiszteletben tartása? Hogyan vélekedtek az egyes politikai ideológiák kidolgozói és követői az állampolgári jogokról? Az állampolgári jogokat összegyűjtő, deklaráló dokumentumok a korszakból (pl. Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozata stb.).

Javasolt szakirodalom:

19. századi egyetemes történelem 1789–1914. Szerk.: Vadász Sándor. Korona Kiadó, Budapest, 2005, különösen az 574 – 596. oldalak és az egyes nagyhatalmak történetének vonatkozó részei. 20. századi egyetemes történet I–II. Szerk.: Németh István. Osiris Kiadó, Budapest, 2006: az egyes nagyhatalmak és régiók történetének vonatkozó részei.

25. Mutassa be a modern politikai államrendszerek kialakulási folyamatát, egy-egy példa segítségével jellemezze azokat!

Európa és az ismert világ meghatározó államaiban mikor, milyen politikai rendszer alakult ki? Milyen társadalmi-gazdasági-politikai folyamatok vezettek a különböző államrendszerek kialakulásához, s mi különböztette meg ezeket? A legmeghatározóbb államrendszerek jellemzőinek, különbségeinek bemutatása konkrét példákon keresztül.

Javasolt szakirodalom:

1789–1914. Szerk.: Vadász Sándor. Korona Kiadó, Budapest, 2005: az egyes nagyhatalmak történetének vonatkozó részei. 20. századi egyetemes történet I–II. Szerk.: Németh István. Osiris Kiadó, Budapest, 2006: az egyes nagyhatalmak és régiók történetének vonatkozó részei.

Oktatásszervezés: -

A kurzus teljesítésének a feltétele: zárószigorlat letétele

- **megszerzett ismeretek értékelési módja:**
 - a vizsga írásbeli és szóbeli részből áll.
 - a hallgatók egy előre egyeztetett időpontban írnak egy 60 perces tesztet az emelt szintű történelem érettségi tesztek egyikéből (A tesztek I. feladatlapjai: EGYSZERŰ, RÖVID VÁLASZT IGÉNYLŐ FELADATOK <https://www.oktatas.hu/kozneveles/erettsegi/feladatsorok>). Az írásbeli teszt min. 50% eredménye jogosítja fel a hallgatót a szóbeli vizsga letételére
 - a szóbeli vizsgán a hallgató vizsgabizottság előtt 1 ókori/középkori/kora újkori és 1 újkori/jelenkori történeti témakör anyagának áttekintő (nem kollokviumi részletességű) ismertetése után a két vizsgáztató szóban értékeli, és közös érdemjegyet ad
- **szóbeli vizsga tételsora (ha van):** ld. fentebb

Kötelező irodalom: ld. fentebb

Ajánlott irodalom: ld. fentebb

Szakfelelős: Dr. Kristóf Ilona intézetigazgató, Történelemtudományi Intézet, kristof.ilona@uni-eszterhazy.hu

Tantárgy felelőse: Dr. Makai János tszv. főiskolai tanár, Ókori, Középkori és Kora Újkori Történeti Tanszék, makai.janos@uni-eszterhazy.hu

Tantárgy vizsgáztatásába bevont oktató: intézeti oktatók

Az oktató fogadóórájának időpontja, helye és a bejelentkezés módja: ld. a Történelemtudományi Intézet honlapját; e-mailben vagy telefonon

Az oktató által előnyben részesített elérhetőség: e-mail

A csoportos online kommunikáció módja és helye: -